

**ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ**

ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ:
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΩΤΑΤΗ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΕΩΣ ΤΗΝ ΥΣΤΕΡΗ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ**

-

**ARCHAEOLOGY AND HISTORY OF THE ANCIENT WORLD:
FROM EARLY PREHISTORY TO LATE ANTIQUITY**

ΑΚΑΔ. ΕΤΟΣ

2026 – 2027

ΑΘΗΝΑ 2026

Επιμέλεια Οδηγού Σπουδών

Στ. Κατάκης – Χ. Κούκου

Πληροφορίες/Επικοινωνία

Γραμματεία Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Τηλ. 210 7277319, 210 7277887

Γρ. 404

E-mail: PMS-Hist-Arch@arch.uoa.gr

Διεύθυνση: Πανεπιστημιούπολη Ζωγράφου

Φιλοσοφική Σχολή

T.K. 15784 - ΑΘΗΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 2026-2027	
Συνοπτικός πίνακας	4
Αναλυτική περιγραφή	7
3α.ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ	7
3β. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ	15
3γ. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	22

3. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΑΝΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2026-2027
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

LIST OF SEMINARS 2026-2027

3α. ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ – PREHISTORIC ARCHAEOLOGY

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – WINTER SEMESTER	
Κωδ. ΠΡ21	<p>Σχεσιακές και μετανθρωπιστικές προσεγγίσεις στην αρχαιολογία <i>Γ. Βαβουρανάκης</i></p> <p>Relational and post-humanist approaches to archaeology <i>G. Vavouranakis</i></p>
ΠΡ27	<p>Ο sir Arthur Evans και ο «Μινωικός πολιτισμός» του στο στόχαστρο της σύγχρονης κριτικής σκέψης <i>Λ. Πλάτων</i></p> <p>Sir Arthur Evans and his “Minoan civilization” under the probe of modern critical thought <i>L. Platon</i></p>
ΠΡ25	<p>Μυκηναϊκή ανακτορική οικονομία και πολιτική <i>Β. Πετράκης</i></p> <p>Mycenaean palatial economy and politics <i>V. Petrakis</i></p>
ΠΡ19	<p>Προϊστορικό Αιγαίο: Γεωαρχαιολογικές και Βιοαρχαιολογικές προσεγγίσεις <i>Λ. Καραλή (ομότ. καθ. ΕΚΠΑ) – Γ. Φερεντίνος (ομότ. καθ. Παν.Πατρών)</i></p> <p>Prehistoric Aegean: A geoarchaeological and bioarchaeological approach <i>L. Karali (prof. em. NKUA) – G. Ferentinos (prof. em. Univ. of Patras)</i></p>

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ - SPRING SEMESTER	
Κωδ. ΠΡ26	<p>Τεχνολογικές εξελίξεις και καινοτομίες στο Προϊστορικό Αιγαίο <i>Γ. Παπαδάτος</i></p> <p>Technological developments and innovations in the Prehistoric Aegean <i>Υ. Papadatos</i></p>

ΠΡ08	<p>Ιεροί χώροι και λατρευτικές πρακτικές στην Ανατολική Μεσόγειο κατά την Εποχή του Χαλκού και την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου <i>K. Κοπανιάς</i></p> <p>Sacred spaces and cult practices in Eastern Mediterranean during the Bronze Age and the Early Iron Age <i>K. Koranias</i></p>
-------------	--

3β. ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ – CLASSICAL ARCHAEOLOGY

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – WINTER SEMESTER	
Κωδ. ΚΑ11	<p>Η αρχιτεκτονική του απορρήτου <i>X. Κανελλόπουλος</i></p> <p>The architecture of the mystery cults <i>Ch. Kanellopoulos</i></p>
ΚΑ26	<p>Ο Πανσανίας και η <i>Παλαιά Ελλάδα</i>: περιήγησις, θεωρία, πολιτισμική μνήμη <i>Δ. Πλάντζος</i></p> <p>Pausanias and Old Greece: periegesis, thoria, cultural memory <i>D. Plantzos</i></p>

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ - SPRING SEMESTER	
Κωδ. ΚΑ28	<p>Η κεραμική ως αρχαιολογικό υλικό: ο ‘κύκλος ζωής’ των αρχαίων ελληνικών αγγείων <i>E. Κεφαλίδου</i></p> <p>Pottery in the Archaeological Record: The life cycle of ancient Greek vases <i>E. Kefalidou</i></p>
ΚΑ10	<p>Η Κρήτη στην Ελληνιστική και Ρωμαϊκή περίοδο <i>Στ. Κατάκης, Ν. Δημάκης</i></p> <p>Crete in the Hellenistic and Roman Periods <i>St. Katakis, N. Dimakis</i></p>

**3α-β. ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ –
PREHISTORIC AND CLASSICAL ARCHAEOLOGY**

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ - SPRING SEMESTER	
Κωδ. ΑΡΧΚ02	<p>Τέχνη και τεχνολογία της αρχαίας ελληνικής ζωγραφικής: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις και σύγχρονες αναγνώσεις (Εποχή του Χαλκού – Ελληνιστικοί χρόνοι) <i>Β. Πετράκης, Χ. Μπρεκουλάκη (ΙΕΕ)</i></p> <p>The art and craft of Ancient Greek painting: interdisciplinary approaches and modern readings (Bronze Age - Hellenistic period) <i>V. Petrakis, H. Brecolouaki (HNRF)</i></p>

3γ. ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ – ANCIENT HISTORY

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – WINTER SEMESTER	
Κωδ. ΑΡΙ03	<p>Δούλοι και δουλεία κατά την ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα <i>Σ. Ψωμά</i></p> <p>Slaves and slavery in Greek and Roman Antiquity <i>S. Psoma</i></p>
ΑΡΙ05	<p>Τοπικές κοινωνίες στην ελληνόφωνη Ανατολή κατά τη ρωμαϊκή περίοδο <i>Σ. Ανεζίρη, Μ.-Γ. Παρισάκη / Π. Πασχίδης (ΙΕΕ)</i></p> <p>Local communities in the Greek-speaking East during the Roman period <i>S. Aneziri, M.-G. Parisaki / P. Paschidis (HNRF)</i></p>

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ - SPRING SEMESTER	
Κωδ. ΑΡΙ24	<p>Θεσμοί, πολιτική και κοινωνία στις ελληνικές πόλεις υπό ρωμαϊκή κυριαρχία <i>Ν. Γιαννακόπουλος</i></p> <p>Institutions, Politics and Society in the Greek cities under Roman Rule <i>N. Giannakopoulos</i></p>

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ
ΑΚΑΔ. ΕΤΟΥΣ 2026-2027

3α. Σεμινάρια ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Γιώργος Βαβουρανάκης – Giorgos Vavouranakis

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Σχεσιακές και μεταανθρωπιστικές προσεγγίσεις στην αρχαιολογία

Subject: Relational and post-humanist approaches to archaeology

Περίληψη: Σκοπός του σεμιναρίου είναι να εξετάσει μερικές από τις ιδέες της νεώτερης και σύγχρονης φιλοσοφίας που έχουν επηρεάσει την αρχαιολογική σκέψη, καθώς αφορούν τη σχέση του ανθρώπου με τον υλικό πολιτισμό. Έμφαση δίνεται στις πρόσφατες σχεσιακές και μεταανθρωπιστικές προσεγγίσεις. Οι φοιτήτριες/φοιτητές επιλέγουν εκπροσώπους της φιλοσοφίας ή της ευρύτερα οριζόμενης ως κοινωνιολογικής θεωρίας (π.χ. Μωσ, Ingold, Φουκώ, Gell, Λατούρ, DeLanda κ.ά.), αλλά και της ίδιας της αρχαιολογικής θεωρίας (π.χ. Barrett, Hodder, Knappett, Malafouris), συζητούν τις ιδέες καθαυτές και βρίσκουν ένα συναφές αρχαιολογικό παράδειγμα για να κατανοήσουν το προϊστορικό Αιγαίο μέσα από τις ιδέες αυτές.
η-τάξη: ARCH950

Summary: The seminar aims to examine several ideas of modern and contemporary philosophy that have influenced archaeological thought, since they refer to the relation of people to material culture. Emphasis is placed upon the recent relational and post-humanist approaches. Students select representatives of philosophy or the wider defined social theory (e.g. Mauss, Foucault, Gell, Latour, DeLanda etc.), but also of archaeological theory itself (e.g. Barrett, Hodder, Knappett, Malafouris), they discuss their ideas themselves and they find suitable archaeological examples in order to understand the prehistoric Aegean through them.

e-class: ARCH950

Επιλεγμένη Βιβλιογραφία – Selected Bibliography

DeLanda, M. 2016. *Assemblage theory*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Gell, A. 1998. *Art and Agency: An Anthropological Theory*. Oxford.

Harris, O. και C. Cipolla. 2017. *Archaeological theory in the new millennium. Introducing current perspectives*. London - New York.

- Hodder, I. 2012. *Συνύφανση. Μια αρχαιολογία των σχέσεων μεταξύ ανθρώπων και πραγμάτων* (μετάφραση Ν. Κούρκουλος). Αθήνα.
- Ingold, T. 2011. *Being alive. Essays on movement, knowledge and description*. London - New York.
- Knappett, C. 2005. *Thinking through material culture. An interdisciplinary perspective*. Philadelphia.
- Latour, B. 2005. *Reassembling the Social – An Introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford.
- Malafouris, L. 2013. *How things shape the mind. A theory of material engagement*. Cambridge MA.
- Mauss, M. 1999. *Το δώρο: Μορφές και λειτουργίες της ανταλλαγής στις αρχαϊκές κοινωνίες* (μετάφραση Α. Σταματοπούλου-Παραδέλλη). Αθήνα.
- Olsen, B., M. Shanks, T. Webmoor, C. Witmore 2012. *Archaeology. The discipline of things*. Berkeley - Los Angeles.

Λευτέρης Πλάτων – Lefteris Platon

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Ο sir Arthur Evans και ο «Μινωικός πολιτισμός» του στο στόχαστρο της σύγχρονης κριτικής σκέψης

Subject: Sir Arthur Evans and his “Minoan civilization” under the probe of modern critical thought

Περίληψη: Σκοπός του σεμιναρίου είναι να επανεξετάσει μερικές από τις ιδέες και ερμηνείες του Sir Arthur Evans για το μινωικό πολιτισμό, κάτω από το πρίσμα των σύγχρονων αρχαιολογικών ανακαλύψεων και θεωριών. Ανάμεσα σε άλλα, θα συζητηθούν το ζήτημα της χρονολόγησης των διαφόρων περιόδων της κρητικής Πρωτοϊστορίας, το πρόβλημα της παρουσίας των Μυκηναίων στην Κρήτη, το ζήτημα της «μινωικής ειρήνης» και εκείνο της κυριαρχίας των Μινωιτών στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο, που οι επιστήμονες αποκάλεσαν «μινωική θαλασσοκρατία».

Summary: The aim of the seminar is to restudy some of the ideas and interpretations for the Minoan civilization given by Sir Arthur Evans, in the light of modern archaeological discoveries and theories. Among others, the question of dating the various periods of the Cretan Proto-history, the problem of the Mycenaean presence in Crete, the matter of the so-called “*pax minoica*” and that of the Minoan dominance on the Aegean and the East Mediterranean –which scholars have called as “Minoan thalassocracy”- will be discussed.

Επιλεγμένη Βιβλιογραφία – Selected Bibliography

- Αλεξίου, Στ. 1980. «Προανακτορικές ακροπόλεις της Κρήτης». *Πεπραγμένα Δ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου, 1976*, Α1, 9-22. Αθήνα.
- Bintliff, J. L. 1983. Structuralism and Myth in Minoan Studies, *Antiquity* 58:33-8.
- Driessen, J. I. Schoep και R. Laffineur, επιμ. 2002. *Monuments of Minos. Rethinking the Minoan Palaces*, Aegaeum 23. Liège.
- Evans, A. 1921-35. *The Palace of Minos at Knossos*, I-IV. London.
- Klynne, A. 1998. Reconstruction of Knossos: artist's impressions, archaeological evidence and wishful thinking, *JMA* 11:206-29.
- MacGillivray, J. A. 2002. *Μινώταυρος (Minotaur: μτφρ. στα ελληνικά από τις εκδόσεις «Ωκεανίδα»)*. Αθήνα.
- Marinatos, N. 2015. *Sir Arthur Evans and Minoan Crete. Creating the Vision of Knossos*. London.
- Momigliano, N. 1996. «Evans, Mackenzie and the History of the Palace at Knossos», *JHS* 116:166-9.
- Starr, C. G. 1984. «Minoan Flower Lovers». Στο *Minoan Thalassocracy: Myth or Reality?*, επιμ. R. Hägg και N. Marinatos, 9-12. Stockholm.
- Ζώης, Α. 1996. *Κνωσός-Το εκστατικό όραμα*. Ηράκλειο.

Βασίλης Πετράκης – Vassilis Petrakis

9

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Μυκηναϊκή ανακτορική οικονομία και πολιτική

Subject: Mycenaean palatial economy and politics

Περίληψη: Στόχος του σεμιναρίου είναι η εξοικείωση των συμμετεχόντων με τη μελέτη των μυκηναϊκών ανακτορικών οικονομιών και των πολιτικών συστημάτων που τα υποστήριζαν. Η κύρια πηγή μας θα είναι τα τεκμήρια της λεγόμενης Γραμμικής Β γραφής, η οποία χρησιμοποιούνταν ανάμεσα στο 14ο και στο 12ο αι. π.Χ. για να αποδώσει μια ελληνική διάλεκτο, καλύπτοντας τις ανάγκες καταγραφής των ανακτορικών γραφειοκρατιών της κεντρικής και νότιας ηπειρωτικής Ελλάδας, αλλά και της Κρήτης. Η παρουσίαση των βασικών αρχών μεθοδολογίας και ερμηνείας θα εστιάσει τόσο σε συγκεκριμένα θέματα που καταγράφονται στα κείμενα, όσο και σε συγκεκριμένα τεκμήρια. Οι συμμετέχοντες θα ασκηθούν στους βασικούς τρόπους εργασίας της Μυκηναϊκής επιγραφικής και στους τρόπους με τους οποίους οι ενδείξεις των κειμένων μπορούν να ενσωματωθούν στις αρχαιολογικές συζητήσεις. Ιδιαίτερη ενθάρρυνση θα δοθεί στην ενεργή εμπλοκή αρχαιολογικών και εικονογραφικών ενδείξεων στη μελέτη και αξιοποίηση των πληροφοριών των κειμένων, με στόχο και την ανάδειξη των διαφορετικών 'οπτικών γωνιών' και προτεραιοτήτων/ενδιαφερόντων των ανακτορικών ομάδων εξουσίας, όπως αυτές ανακλώνται στις διάφορες κατηγορίες ενδείξεων.

η-Τάξη: ARCH970

Summary: This seminar aims to familiarize participants with the study of Mycenaean palatial economies and their political systems. Our main primary source are the documents in the so-called Linear B script, used between the 14th and 12th centuries BC to render a Greek dialect, covering the book-keeping needs of palatial bureaucracies in the central and southern Greek Mainland, as well as Crete. The presentation of basic principles in methodology and interpretation will focus on specific topics dealt with in the texts, as well as specific documents or sets of documents. Participants will be trained in the basic modus operandi of Mycenaean epigraphy and in the ways in which textual evidence can be integrated in archaeological discussions. The synthesis of archaeological and iconographic evidence in textual interpretation will be particularly encouraged, aiming at highlighting the various perspectives, interests and priorities of palatial elites, as reflected in the various categories of the extant evidence.

e-class: ARCH970

Ενδεικτική βιβλιογραφία – Selected bibliography

- Bennet, J. 2007. «The Aegean Bronze Age». Στο *The Cambridge Economic History of the Greco-Roman World*, επιμ. W. Scheidel, I. Morris και R. Saller, 175-210. Cambridge.
- Bennet, J. 2008. «PalaceTM: speculations on palatial production in Mycenaean Greece with (some) reference to glass». στο *Vitreous Materials in the Late Bronze Age Aegean*, επιμ. C. M. Jackson και E. C. Wager. Sheffield Studies in Aegean Archaeology, 151-72. Oxford.
- Bennet, J. 2017. «On comparison in Linear B: genetic, historical or analogical?». Στο *Aegean Scripts: Proceedings of the 14th International Colloquium on Mycenaean Studies, Copenhagen, 2-5 September 2015*, επιμ. M. L. Nosch και H. Landenius Enegren. *Incunabula Graeca* 105.1, 461-473. Roma.
- Duhoux, Y. και A. Morpurgo-Davies, επιμ. 2008-2014. *A Companion to Linear B: Mycenaean Greek Texts and their World*, τόμ. 1-3, Louvain-La-Neuve - Walpole MA.
- Killen, J. T., επιμ. 2024. *The New Documents in Mycenaean Greek*, τόμοι 1-2 Cambridge.
- Palaima, T. G. και J. C. Wright. 1985. «Ins and outs of the Archives Rooms at Pylos: form and function in a Mycenaean palace», *AJA* 89:2, 251-62.
- Palaima, T. G. 1995. “The nature of the Mycenaean *wanax*: non-Indo-European origins and priestly functions” στο *The Role of the Ruler in the Prehistoric Aegean. Proceedings of a Panel Discussion presented at the Annual Meeting of the Archaeological Institute of America, New Orleans, Louisiana, 28 December 1992, with Additions*, επιμ. P. Rehak, 119-42. *Aegaeum* 11, Liège - Austin.
- Petrakis, V. 2017. «Reconstructing the matrix of the ‘Mycenaean’ literate administrations». Στο *Understanding Relations Between Scripts: The Aegean Writing Systems*, επιμ. P. M. Steele, 69-92, 202-221. Oxford – Philadelphia.

Weilharter, J. και F. Ruppenstein, επιμ. 2015 *Tradition and Innovation in the Mycenaean Palatial Politics*, Österreichische Akademie der Wissenschaften Philosophisch-historische Klasse Denkschriften 487 = Mykenische Studien 34. Wien.

Voutsaki, S. και J. T. Killen, επιμ. 2001. *Economy and Politics in the Mycenaean Palace States. Proceedings of a Conference Held on 1-3 July 1999 in the Faculty of Classics*. Proceedings of the Cambridge Philological Society Supplement 33. Cambridge.

Αίλιαν Καραλή (ομ. καθ. ΕΚΠΑ) - **Γιώργος Φερεντίνος** (ομ. καθ. Παν. Πατρών) – **L. Karali** (prof. em. NKUA) – **G. Ferentinos** (prof. em. Univ. of Patras)

Χαιμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Προϊστορικό Αιγαίο. Γεωαρχαιολογικές και βιοαρχαιολογικές προσεγγίσεις

Subject: Prehistoric Aegean: A geoarchaeological and bioarchaeological approach

Περίληψη: Η μελέτη των περιβαλλοντικών αλλαγών κατά το παρελθόν μπορεί να μας διαφωτίσει για το παρόν και το μέλλον. Για τον αρχαιολόγο είναι πολύ σημαντική η γνώση των βασικών γεωλογικών και οικολογικών παραγόντων που επηρεάζουν τη ζωή και τη δράση του ανθρώπου και των λοιπών ζώντων οργανισμών. Στο σεμινάριο θα εξετασθούν οι εφαρμογές τους στην προϊστορική αρχαιολογία. Οι μεταβολές του φυσικού περιβάλλοντος και του γεωαναγλύφου ιδιαίτερα κατά τους προϊστορικούς χρόνους έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην μετακίνηση αγαθών και ιδεών, στην ανάπτυξη ή εγκατάλειψη οικισμών. Θα παρουσιαστούν οι κύριες μέθοδοι μελέτης των βιοαρχαιολογικών καταλοίπων, με στόχο την ασφαλέστερη αναγνώριση του κάθε είδους και την συμβολή τους στην πληρέστερη κατανόηση του αρχαιολογικού συνόλου.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Allen, K. M. S., S. W. Green και E. B. W. Zubrow. 1990. *Interpreting space: GIS and archaeology*. London.

Bocquet, A. 1984. *Archéologie des lacs et des rivières*. Annecy.

Brown, A. G. 1997. *Alluvial geoarchaeology*. Cambridge.

Chambers, F. M. 1993. *Climate change and human impact on the landscape*. London

Courty, M.A., P. Goldberg και R. Macphail. 1989. *Soils and micromorphology in archaeology, Cambridge Manuals in Archaeology*. Cambridge.

Higgins, M.D. και R. Higgins. 1996. *A geological companion to Greece and the Aegean*. New York – London.

Καραλή, Α. 2005. *Περιβαλλοντική Αρχαιολογία*. Αθήνα.

Καραλή, Α. και Γ. Φερεντίνος, επιμ. 2015. *Τετράδια Γεωαρχαιολογίας*. Αθήνα.

Kraft, J. C. et al. 1977. «Palaeogeographic reconstructions of coastal Aegean archaeological sites». *Science* 195: 941-7.

Raikis, R.L. 1984. *Water, weather and prehistory*, 2^η έκδ. N. Jersey.

Κώστας Κοπανιάς – Kostas Kopanias

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Ιεροί χώροι και λατρευτικές πρακτικές στην Ανατολική Μεσόγειο κατά την Εποχή του Χαλκού και την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου.

Subject: Sacred spaces and cult practices in Eastern Mediterranean during the Bronze Age and the Early Iron Age

Περίληψη: Αντικείμενο του σεμιναρίου θα αποτελέσει η μελέτη των ιερών χώρων και των λατρευτικών πρακτικών στην Ανατολική Μεσόγειο κατά την Εποχή του Χαλκού και την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου. Θα εξετασθούν οι αρχαιολογικές μαρτυρίες για τη διαμόρφωση, τη χρήση και τη λειτουργία ιερών και λατρευτικών χώρων, καθώς και η σχέση τους με την κοινωνική οργάνωση, την πολιτική εξουσία και την οικονομία. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην Ανατολία, τη Συροπαλαιστίνη, την Μεσοποταμία, την Αίγυπτο και την Κύπρο με στόχο τη συγκριτική κατανόηση των μορφών θρησκευτικής έκφρασης και τελετουργικής πρακτικής στην Ανατολική Μεσόγειο της 3ης και πρώιμης 1ης χιλιετίας π.Χ.

η-Τάξη: ARCH1172

Summary: This seminar will examine sacred spaces and cult practices in the Eastern Mediterranean during the Bronze Age and the Early Iron Age. Particular attention will be paid to the archaeological evidence for the construction, use, and function of sanctuaries and cultic areas, as well as to their relationship with social organization, political authority, and economic structures. Emphasis will be placed on Anatolia, the Levant, Mesopotamia, Egypt, and Cyprus, with the aim of developing a comparative understanding of religious expression and ritual practice in the Eastern Mediterranean during the 3rd and early 1st millennia BC.

Ενδεικτική βιβλιογραφία – Selected bibliography

Black, J. και A. Green. 1992. *Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia: An Illustrated Dictionary*. London.

Bottéro, J. 2001. *Religion in Ancient Mesopotamia*. Chicago.

Bryce, T. 2002. *Life and Society in the Hittite World*. Oxford.

- Cornelius, I. 2004. *The Many Faces of the Goddess: The Iconography of the Syro-Palestinian Goddesses Anat, Astarte, Qadesh, and Asherah c. 1500–1000 BCE*. Fribourg.
- Hundley, M.B. 2013. *Gods in Dwellings: Temples and Divine Presence in the Ancient Near East*. Atlanta.
- Kemp, B. J. 2006. *Ancient Egypt: Anatomy of a Civilization*. 2^η έκδ. London.
- Metcalf, C. 2025. *Three Myths of Kingship in Early Greece and the Ancient Near East: The Servant, the Lover, and the Fool*. Cambridge.
- Ornan, T. 2005. *The Triumph of the Symbol: Pictorial Representation of Deities in Mesopotamia and the Biblical Image Ban*. Fribourg.
- Wyatt, N. 2001. *Space and Time in the Religious Life of the Near East*. Sheffield.

Γιάννης Παπαδάτος – Yiannis Papadatos

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Τεχνολογικές εξελίξεις και καινοτομίες στο Προϊστορικό Αιγαίο.

Subject: Technological developments and innovations in the Prehistoric Aegean

Περίληψη: Θέμα του σεμιναρίου είναι τα αρχαιολογικά δεδομένα που σχετίζονται με τις τεχνολογικές εξελίξεις και καινοτομίες στην κεραμική, τη μεταλλουργία, τη λιθοτεχνία, και την κατασκευή λίθινων αγγείων και σφραγίδων στο Αιγαίο της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού. Προσεγγίζονται ζητήματα όπως η εκμετάλλευση των πηγών, η διακίνηση και τα στάδια επεξεργασίας της πρώτης ύλης, οι τεχνικές παραγωγής, οι κατηγορίες των αντικειμένων, τα περιβάλλοντά εύρεσης και η διακίνησή τους. Συζητούνται τα υπάρχοντα ερμηνευτικά σχήματα, και ιδιαίτερη σημασία δίνεται στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ της τεχνολογίας και του κοινωνικού, πολιτικού, οικονομικού και πολιτισμικού πλαισίου. Τέλος, προσεγγίζονται ζητήματα όπως η τεχνική εξειδίκευση, η τεχνολογία ως πολιτισμικό φαινόμενο, και οι πολιτισμικές παράμετροι που καθορίζουν την εμφάνιση και την αποδοχή μιας τεχνολογικής καινοτομίας.

Summary: The course deals with the archaeological evidence about technological development and innovation in the Early Bronze Age Aegean, including pottery technology, metallurgy, chipped stone industry, and stone curving and glyptic. The issues addressed include the distribution of raw material sources, the technical procedures for the transformation of raw materials into finished objects, the types of products, their contexts and distribution. Existing theoretical approaches are discussed, and special emphasis is given on the bidirectional relationships between technology and its social, economic, political and cultural context. Additional issues discussed include technical specialization, the non-material aspect of technology, and the cultural parameters which affect the appearance and adoption of technological innovations.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία – Selected Bibliography

- Bevan, A. 2007. *Stone Vessels and Values in the Bronze Age Mediterranean*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Carter, T. 1994. Southern Aegean Fashion Victims: An Overlooked Aspect of Early Bronze Age Burial Practices. Στο *Stories in Stone*, επιμ. N. Ashton και A. David, 127-144. London.
- Costin, C. L. 1991. «Craft Specialization: Issues in defining, documenting, and explaining the organization of production». *Archaeological Method and Theory* 3: 1-56.
- Dobres, M.-A. και C. R. Hoffman. 1994. «Social Agency and the dynamics of Prehistoric Technology». *Journal of Archaeological Method and Theory* 1.3: 211-58.
- Dobres, M.-A. και C. R. Hoffman 1999. *The Social Dynamics of Technology. Practice, Politics and World Views*. Washington - London.
- Lemonnier, P. 1993. Introduction. Στο *Technological choices, Transformation in material cultures since the Neolithic*, επιμ. P. Lemonnier, 1-35. London - New York.
- Λυριτζής, Ι, και Ν. Ζαχαριάς, επιμ. 2011. *Αρχαιο-υλικά. Αρχαιολογικές, αρχαιομετρικές και πολιτισμικές προσεγγίσεις*. Αθήνα.
- Nakou, G. 1995. The cutting edge: a new look at early Aegean metallurgy. *Journal of Mediterranean Archaeology* 8.2: 1-32.
- Van Der Leeuw, S.E. 1989. Risk, perception, innovation. Στο *What's new: a closer look at the process of innovation*, επιμ. S.E. van der Leeuw και R. Torrence, 300-29. London.

3β. Σεμινάρια ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Χρυσάνθος Κανελλόπουλος – Chrysanthos Kanellopoulos

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Η αρχιτεκτονική του απορρήτου

Subject: The architecture of the mystery cults

Περίληψη: Η ελληνική μυστηριακή λατρευτική αρχιτεκτονική (μυστήρια της Δήμητρας και της Περσεφόνης, τα Ορφικά και τα Διονυσιακά Μυστήρια, μαζί με τη λατρεία του Ασκληπιού) αφορούσε λιγότερο τη μνημειακή επίδειξη και περισσότερο τη δημιουργία ιερού χώρου για μεταμορφωτική εμπειρία. Αυτός σχεδιάστηκε για να υποστηρίζει μυστικές τελετές, να ξεκινά την προσωπική ανακάλυψη και να σηματοδοτεί το όριο μεταξύ του εγκόσμιου και του εξώκοσμου. Η αρχιτεκτονική των μυστηρίων μπορεί να ταυτιστεί με τη χωρική εξέλιξη που μιμείται το πνευματικό ταξίδι του μνημένου. Το σκοτός, περίβολοι και κιγκλιδώματα, κρυφοί θάλαμοι ενίσχυσαν την αίσθηση της ιερής μυστικότητας. Η αρχιτεκτονική υποστήριξε τη μυστικότητα και την αποκλειστικότητα, το τελετουργικό δράμα, τη μεταμόρφωση και τη συμβολική χωρική εξέλιξη (π.χ. από το σκοτάδι στο φως, από την άγνοια στη γνώση). Ο ίδιος τύπος αρχιτεκτονικής περιελάμβανε μεγάλες, τετράγωνες αίθουσες με δάσος από εσωτερικούς κίονες, θρανία στους τοίχους - προορισμένα για μικρές ή μεγάλες ομάδες μνημένων, τελετουργικά θέατρα αποκεκρυμμένα από περιβόλους, σπήλαια και γενική εσωστρέφεια.

Subject: Greek mystery cult architecture (mysteries of Demeter and Persephone, the Orphic and the Dionysian Mysteries, along with the cult of Asclepius) was less about monumental display and more about creating sacred space for transformative experience. It was designed to support secret rites, initiate personal revelation, and mark the boundary between the mundane and the initiate. The architecture of the mysteries can be identified with spatial progression mimicked the initiate's spiritual journey, darkness, enclosures and balustrades, hidden chambers all reinforced the sense of sacred secrecy. The architecture supported secrecy and exclusivity, ritual drama and transformation and symbolic spatial progression (e.g., from darkness to light, ignorance to knowledge). The same type of architecture involved large, square halls with a forest of interior columns, benches against the walls that accommodated large groups of initiates, ritual theaters hidden from outside the enclosures, grottos or caves and a general introversion.

Ενδεικτική βιβλιογραφία – Selected bibliography

- Beschi, L. 2004. «Il telesterio ellenistico del Cabirio di Lemno». *ASAtene* 82:225-341.
- Kahil, L. 1977. «L' Artémis de Brauron: rites et mystère», *AntK* 20:86-98.
- Cosmopoulos, M. B., επιμ. 2013. *Greek Mysteries, Archaeology of Secret Cults*. London - New York.
- Bookidis, N. 2011. «The sanctuary of Demeter and Kore at Corinth: A Review and an Update». Στο: *Ιερά και Λατρείες της Δήμητρας στον Αρχαίο Ελληνικό Κόσμο*, επιμ. Ι. Λεβέντη και Χ. Μητσοπούλου, 137-54. Βόλος.
- Friese, W. και T. M. Kristensen, 2017. *Archaeologies of Pilgrimage*. London - New York.
- Κουρουγιώτης, Κ. 1912. «Τὸ ἐν Λυκοσοῦρα Μέγαρον τῆς Δεσποίνης». *ΑΕ*: 142–61.
- Mylonas, G. E. 1961. *Eleusis and the Eleusinian Mysteries*. Princeton.
- Nielsen, I. 2014. *Housing the Chosen: The Architectural Context of Mystery Groups and Religious Associations in the Ancient World*. Turnhout.
- Noack, F. 1927. *Eleusis, die baugeschichtliche Entwicklung des Heiligtums; Aufnahmen und Untersuchungen*. Berlin.
- Wescoat, B. D. και R. G. Ousterhout, επιμ. 2012. *Architecture of the Sacred: Space, Ritual, and Experience from Classical Greece to Byzantium*. Cambridge.

Δημήτρης Πλάντζος – Dimitris Plantzos

16

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Ο Πausανίας και η Παλαιά Ελλάδα: περιήγησις, θεωρία, πολιτισμική μνήμη

Subject: Pausanias and Old Greece: periegesis, theoria, cultural memory

Περίληψη: Στο σεμινάριο εξετάζονται οι κυριότερες θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις στο έργο του περιηγητή Πausανία. Μέσα από το ίδιο το κείμενο, και την παράλληλη εξέταση της σύγχρονης βιβλιογραφίας, το σεμινάριο μελετά τις έννοιες της «περιηγήσεως», της «θεωρίας» σύμφωνα με την ελληνιστική και ρωμαϊκή σκέψη, και τη συγκρότηση της πολιτισμικής μνήμης στην ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα. Ειδικότερα, εξετάζονται θέματα τοπογραφίας, ιστορίας της αρχαίας τέχνης, και πολιτισμικής κριτικής με βάση το έργο του Πausανία και τις προσεγγίσεις της σύγχρονης έρευνας

Summary: The seminar focuses on the study of Pausanias and his oeuvre. Through the text itself, as well as the study of contemporary literature, the seminar assesses the Graeco-Roman concepts of *periegesis*, *theoria*, and cultural memory. Matters of classical topography, history of ancient art, and cultural criticism are also addressed.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία – Selected Bibliography

- Alcock, S.E. 1996. *Graecia Capta. The Landscapes of Roman Greece*. Cambridge.
- Alcock, S.E. 2002. *Archaeologies of the Greek Past. Landscape, Monuments and Memories (W.B. Stanford Lectures)*. Cambridge.
- Alcock, S. E., J. F. Cherry και J. Elsner, επιμ. 2001. *Pausanias. Travel and Memory in Roman Greece*. Oxford.
- Arafat, K. W. 1996. *Pausanias' Greece. Ancient Artists and Roman Rulers*. Cambridge.
- Elsner, J. 1992. «Pausanias: A Greek pilgrim in the Roman world». *PastPres* 135.1:3-29.
- Elsner, J. 1995. *Art and the Roman Viewer. The Transformation of Art from the Pagan World to Christianity*. Cambridge.
- Elsner, J. 2007. *Roman Eyes. Visuality and Subjectivity in Art and Text*. Princeton.
- Habicht, C. 2010. *Ο περιηγητής Πausανίας. Ο άνθρωπος και το έργο του*. Αθήνα.
- Hutton, W. 2005. *Describing Greece. Landscape and Literature in the Periegesis of Pausanias*. Cambridge.
- Pretzler, M. 2007. *Pausanias. Travel Writing in Ancient Greece*. London.

Ευρυδίκη Κεφαλίδου – Eurydice Kefalidou

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Η κεραμική ως αρχαιολογικό υλικό: ο ‘κύκλος ζωής’ των αρχαίων ελληνικών αγγείων

Subject: Pottery in the Archaeological Record: The life cycle of ancient Greek vases

Περίληψη: Το σεμινάριο επικεντρώνεται στις δύο κύριες παραμέτρους ενός ευρύτατου ερευνητικού ζητήματος της αρχαίας κεραμικής: 1) Την κοινωνική και οικονομική παράμετρο: παραγωγή και εμπόριο/διασπορά της κεραμικής ως μεθόδου για την καλύτερη κατανόηση της αρχαίας τεχνολογίας και οικονομίας και, 2) την ιδεολογική και εικονογραφική παράμετρο: κείμενα, ευρήματα και εικονογραφία. Θα εμβαθύνουμε στη μελέτη και των δύο παραπάνω συνιστωσών και θα προσπαθήσουμε να διευρύνουμε τη μεθοδολογία μας, συνδυάζοντας την μέχρι σήμερα έρευνα με τις νεότερες προσεγγίσεις, η πλειονότητα των οποίων αξιοποιεί τα πορίσματα της εθνοαρχαιολογικής και ανθρωπολογικής επιστήμης.

Summary: The seminar focuses mainly on two central themes within this potentially huge subject: 1) the societal and economic aspect: the production of – and trade in – pottery as a source for understanding the ancient technology and economy, and 2) the ideological and iconographical aspect: vase paintings and other iconographical evidence as a source for understanding the life and thoughts of the ancient Greeks. We will seek to further our knowledge of both themes and if possible, to develop new approaches by combining existing expertise with fresh ideas, some of which may come through Ethnoarchaeological research.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία – Selected Bibliography

- Allison, P. επιμ. 1999. *The Archaeology of Household Activities*. London - New York.
- Arthur, J. W. 2003. «Ethnoarchaeology, Pottery, and Technology: Bridging Ethnographic and Archaeological Approaches». *Reviews in Anthropology* 32: 359-78.
- Atalay, S. 2012. *Community-Based Archaeology: Research with, by, and for Indigenous and Local Communities*. Berkeley - Los Angeles - London.
- Driessen, J., επιμ. 2013. *Destruction: Archaeological, Philological and Historical Perspectives*, Louvain.
- Kopytoff, I. 2001. «The cultural biography of things: commoditization as process». Στο *The Social Life of Things*, επιμ. A. Appadurai, 64-91. Cambridge.
- Lawall, M. και J. Lund, επιμ. 2011. *Pottery in the Archaeological Record: Greece and Beyond*. Aarhus.
- Lawall, M. L. 2000. «Graffiti, Wine Selling, and the Reuse of Amphoras in the Athenian Agora, ca. 430 to 400 B.C.» *Hesperia* 69:3-9.
- Peña, J. T. 2007. *Roman Pottery in the Archaeological Record*. Cambridge.
- Skibo, J.M. και M. B. Schiffer, 2008. *People and Things: A Behavioral Approach to Material Culture*. New York.
- Sosna, D. και L. Brunclíková, επιμ. 2016. *Archaeologies of Waste: Encounters with the Unwanted*. Oxford.

Νικόλαος Δημάκης, Στυλιανός Κατάκης - Nikolaos Dimakis, Stylianos Katakis

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Η Κρήτη στην ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδο

Subject: Crete in the Hellenistic and Roman periods

Περίληψη: Το σεμινάριο εξετάζει την αρχαιολογία της Κρήτης από τον 3ο αι. π.Χ. έως την ύστερη ρωμαϊκή εποχή, με έμφαση στις μεταβολές που επιφέρει η ένταξή της στα ευρύτερα πολιτικά, οικονομικά και πολιτισμικά δίκτυα της ανατολικής Μεσογείου. Μέσα από τη συνδυαστική ανάλυση αρχαιολογικών, επιγραφικών και υλικών δεδομένων, διερευνώνται ζητήματα αστικής οργάνωσης, οικιστικών μορφών, ιερών και λατρευτικών πρακτικών, ταφικών τοπίων, παραγωγής και διακίνησης αγαθών, καθώς και οι διαδικασίες πολιτισμικής αλληλεπίδρασης και μετασχηματισμού κατά την ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδο. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη συγκριτική προσέγγιση επιμέρους περιοχών του νησιού και στη σύνδεση τοπικών φαινομένων με υπερτοπικές δυναμικές. Το σεμινάριο μπορεί να πλαισιωθεί από εκπαιδευτική εκδρομή στην Κρήτη, με στόχο την επιτόπια εξοικείωση των φοιτητών με βασικούς αρχαιολογικούς χώρους και τη συζήτηση μεθοδολογικών ζητημάτων πεδίου.

Η-τάξη: ARCH1254

Summary: The seminar explores the archaeology of Crete from the 3rd c. BC to the Late Roman period, with particular emphasis on the transformations brought about by the island's integration into the broader political, economic, and cultural networks of the eastern Mediterranean. Through the combined analysis of archaeological, epigraphic, and material evidence, the course investigates issues relating to urban organization, settlement patterns, sanctuaries and cult practices, funerary landscapes, production and exchange systems, as well as processes of cultural interaction and transformation during the Hellenistic and Roman periods. Emphasis is placed on the comparative study of different regions of the island and on situating local phenomena within wider inter-regional dynamics. The seminar might be complemented by an educational field trip to Crete, aiming to familiarize students with major archaeological sites and to encourage discussion of methodological issues related to archaeological fieldwork.

e-class: ARCH1254

Ενδεικτική Βιβλιογραφία – Selected Bibliography

- Bechert T. 2001. *Kreta in römischer Zeit*. Zaberns Bildbände zur Archäologie. Darmstadt - Mainz
- Cadogan, G., F. Hatzaki και A. Vasilakis, επιμ. 2004. *Knossos: Palace, City, State*. BSA, *Studies* 12. London
- Chaniotis, A. 2008. «What Difference Did Rome Make? The Cretans and the Roman Empire». Στο *The Province Strikes Back. Imperial Dynamics in the Eastern Mediterranean*, επιμ. B. Forsén και G. Salmeri, 83-105. Helsinki
- Chaniotis, A., επιμ. 1999. *From Minoan Farmers to Roman Traders. Sidelights on the Economy of Ancient Crete*, Stuttgart
- di Vita, A. 2010. *Gortina di Creta. Quidici secoli di vita urbana*, Roma.
- Francis, J. E. και A. Kouremenos, επιμ. 2016. *Roman Crete. New Perspectives*. Oxford
- Francis, J. E. και M. J. Curtis, επιμ. 2023. *Change and transition on Crete: interpreting the evidence from the Hellenistic through to the Early Byzantine Period*. Oxford
- Livadioti, M. και I. Symiakaki, επιμ. 2004. *Creta romana e protobizantina. Atti del Congresso internazionale, Iraklion 2000*. Padova
- Μαρκουλάκη Σ., «Αριστοκρατικές επαύλεις στην ελληνορωμαϊκή Κίσαμο». Στο: *Ubi dubium ibi libertas. Τιμητικός τόμος για τον Καθηγητή Ν. Φαράκλα*, επιμ. Χ. Λούκος κ.ά., 337-80, Ρέθυμνο.
- Sporn, K. 2002. *Heiligtümer und Kulte Kretas in klassischer und hellenistischer Zeit*. Heidelberg.
-

3α-β. Κοινό σεμινάριο ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗΣ – ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Βασίλης Πετράκης – Χαρίκλεια Μπρεκουλάκη

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Τέχνη και τεχνολογία της αρχαίας ελληνικής ζωγραφικής: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις και σύγχρονες αναγνώσεις (Εποχή του Χαλκού – Ελληνιστικοί χρόνοι)

Subject: The art and craft of Ancient Greek painting: interdisciplinary approaches and modern readings (Bronze Age - Hellenistic period)

Περίληψη: Στο σεμινάριο εξετάζεται η τέχνη της αρχαίας ζωγραφικής μέσω της διεπιστημονικής μελέτης της ως ύλη και εικόνα, από την άνθησή της στα ανακτορικά περιβάλλοντα της 2ης χιλιετίας στο χώρο του προϊστορικού Αιγαίου, μέχρι την ταφική της χρήση σε μνημεία των ύστερων κλασικών και ελληνιστικών χρόνων στην Μακεδονία. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην τεχνολογία της ζωγραφικής, στη σύσταση και στις εφαρμογές των αρχαίων υλικών (χρωστικές και συνδετικές ύλες) και τεχνικών, οι οποίες διερευνώνται μέσω καινοτόμων φυσικο-χημικών μεθόδων διάγνωσης, καθώς και στην αλληλεπίδραση τεχνικής, καλλιτεχνικού ύφους και αισθητικής.

Η ζωγραφική εξετάζεται τόσο ως εικαστικό φαινόμενο, δηλαδή ως μια μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης και δημιουργίας, όσο και ως υλικός πολιτισμός, δηλαδή ως ένα προϊόν που αντικατοπτρίζει τις κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες μιας εποχής. Στόχος του σεμιναρίου είναι να προσφέρει στους φοιτητές μια πληρέστερη και σε βάθος κατανόηση των ποικίλων εκφάνσεων της αρχαίας ζωγραφικής σε διαφορετικά χρονολογικά και γεωγραφικά συμφραζόμενα, συνδυάζοντας τις πληροφορίες που εξάγονται από την κλασική αρχαιολογία και την ιστορία της τέχνης με τα νέα δεδομένα και δυνατότητες που προσφέρει η χρήση τεχνολογιών αιχμής και εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης. Μέσω αυτών των εφαρμογών επιχειρείται η ανασύνθεση των αποσπασματικών εικόνων και η ορθότερη πρόσληψη της εικονογραφίας και της χρωματικής αρμονίας τους.

η-Τάξη: ARCH1183

Summary: The seminar examines the art and craft of ancient painting in the Aegean through an interdisciplinary lens, from its first flourishing in palatial contexts during the 2nd millennium BCE (Middle and, especially, Late Bronze Age) until its uses in Late Classical and Hellenistic Macedonia. Special emphasis is placed on the technology of painting, the composition and application of ancient materials (pigments and binding media) and techniques, studied through innovative scientific methods of identification, as well as in the interaction between technique, style and aesthetic perception.

Painting is examined as visual representation, a form of artistic expression and creativity, as well as a aspect of material culture, produced in (and reflective of) social and cultural values of a specific setting. The course aims to offer a comprehensive in-

depth understanding of the various facets of ancient painting in different chronological and geographic contexts, combining information from archaeology and art history with the new potential offered using cutting-edge technologies and AI tools. Through such means, one may attempt the reconstruction of images and approach their proper iconographic and visual perception.

e-class: ARCH1183

Ενδεικτική Βιβλιογραφία – Selected Bibliography

- Becker, J., J. Jungfleisch και C. von Rüden, επιμ. 2018. *Tracing Technoscapes: The Production of Bronze Age Wall Paintings in the Eastern Mediterranean*, Leiden.
- Brecoulaki H., G. Verri, B. Bourgeois, F. P. Romano, A. G. Karydas, C. Caliri, E. Martin-Gonzalez και G. Kavvadias, 2019. «The lost art of Archaic Greek painting: revealing new evidence on the Pitsa pinakes through MA-XRF and imaging techniques», *Techné* 48:35-54.
- Brecoulaki, H. 2026. *La Peinture Funéraire de Macédoine. Emplois et Fonctions de la Couleur, IVe-IIe s. av. J.-C., MELETEMATATA* 48. Athens.
- Brecoulaki, H. A. Karydas, V. Perdikatis και M. P. Colombini, 2021. «Re-presenting in colours at the ‘Palace of Nestor’: Original polychromy and painting materials». Στο *Representations. Material and Immaterial Modes of Communication in the Bronze Age Aegean, Sheffield Studies in Aegean Archaeology*, επιμ. J. Bennet, 53-106. Oxford - Philadelphia.
- Brecoulaki, H., επιμ. 2023, *Archaeology of Colour: Technical Art History Studies in Greek and Roman Painting and Polychromy, MELETEMATATA* 87. Athens.
- Brysbaert, A., επιμ. 2008. *The Power of Technology in the Bronze Age Eastern Mediterranean: The Case of Painted Plaster, Monographs in Mediterranean Archaeology* 12. London - Oakville.
- Kakoulli, I. 2009. *Greek Painting Techniques and Materials from the Fourth to the First Century BC*. London.
- Morgan, L. επιμ. 2005. *Aegean Wall Painting: A Tribute to Mark Cameron. BSA Studies* 13. London.
- Vlachopoulos, A. G. επιμ. 2018. *Χρωστήρες. Paintbrushes. Wall-painting and vase-painting of the second millennium BC in dialogue: Proceedings of the International Conference on Aegean Iconography held at Akrotiri, Thera, 24-26 May 2013*. Athens.
- Πλάντζος, Δ. 2018. *Η τέχνη της ζωγραφικής στον αρχαιοελληνικό κόσμο*. Αθήνα.

3γ. Σεμινάρια ΑΡΧΑΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Σελήνη Ψωμά – Selene Psoma

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Δούλοι και δουλεία κατά την ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα

Subject: Slaves and slavery in Greek and Roman Antiquity

Περίληψη: Το σεμινάριο εστιάζει στο φαινόμενο της δουλείας στην αρχαία Ελλάδα και τη Ρώμη, αρχής γενομένης από τον Όμηρο. Εξετάζει τους τρόπους υποδούλωσης και κτήσης, το θέμα των εξαρτημένων πληθυσμών, τη ‘νομική’ υπόσταση των δούλων, τις συνθήκες διαβίωσης τους, τις διαφορετικές κατηγορίες τους, τη σύναψη σχέσεων με ελεύθερους – πολίτες και μη, τις όποιες δεσμεύσεις των κυρίων τους και των πόλεων, την απασχόλησή τους στο στρατό, τη συμβολή τους στην οικονομία, τις επαναστάσεις τους, τους τρόπους και λόγους απελευθέρωσης, το πως που εμφανίζονται στην κωμωδία. Τέλος, συνεξετάζει τα δουλικά συστήματα στην Ανατολή (Ασσυριακό βασίλειο, Περσική αυτοκρατορία κλπ., Παλαιά Διαθήκη, Αίγυπτος).

Summary: The seminar focuses on the phenomenon of slavery in ancient Greece and Rome, starting with Homer. It examines the methods of enslavement and acquisition, the issue of dependent populations, the ‘legal’ status of slaves, their living conditions, their different categories, the establishment of relations with free people – citizens and non-citizens, any commitments of their masters and cities, their employment in the army, their role in economic growth, their revolutions, the ways and reasons for liberation, the way they appear in comedy. Finally, it examines the slave systems in the East (Assyrian kingdom, Persian empire, etc., Old Testament, Egypt).

Ενδεικτική βιβλιογραφία – Selected bibliography

Bielman, A. 1994. *Retour à la liberté: libération et sauvetage des prisonniers en Grèce ancienne: recueil d’inscriptions honorant des sauveteurs et analyse critique*, Athènes – Lausanne.

Ducat, J. 2024. *Οί εἰλωτες*, μτφρ. Φ. Τριανταφύλλου, Ρέθυμνο.

Harris, E. M. 2002. «Did Solon Abolish Debt-Bondage?», *Classical Quarterly* 52.2: 415-30.

Hodkinson, St. 2008. «Spartiates, helots and the direction of the agrarian economy: Toward an understanding of helotage in comparative perspective». Στο *Slave Systems, Ancient and Modern*, επιμ. E. Dal Lago και C. Katsari, 285–320. Cambridge.

Hodkinson, S., M. Kleijwegt και K. Vlassopoulos, επιμ. 2019. *The Oxford Handbook of Greek and Roman Slavery*. Oxford.

- Lewis, D. M. 2018. *Greek Slave Systems in their Eastern Mediterranean Context, c. 800-146 BC*. Oxford.
- Psoma, S. 2024. «The Spartan Krypteia Revisited», *REA* 126.1:125-53.
- Welwei, K.-W. 1974-1988. *Unfreie im antiken Kriegsdienst*. Wiesbaden.
- Zanovello, S. 2021. *From Slave to free: a legal perspective on Greek manumission*, Alexandria.
- Zelnick Abramovitz, R. 2005. *Nor Wholly Free*, 'Mnemosyne' Suppl. 166. Leiden.

Σ. Ανεζίρη, Μ.-Γ. Παρισάκη/Π. Πασχίδης (ΙΕΕ) -

S. Aneziri, M.-G. Parisaki/P. Paschidis (HNRF)

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Τοπικές κοινωνίες στην ελληνόφωνη Ανατολή κατά τη ρωμαϊκή περίοδο

Subject: Local communities in the Greek-speaking East during the Roman period

Περίληψη: Το σεμινάριο εξετάζει πολύπλευρα ζητήματα των τοπικών κοινωνιών στην ελληνορωμαϊκή Ανατολή (κυρίως Μακεδονία, Θράκη, Μικρά Ασία). Τα θέματα που θα μελετηθούν, αφορούν την ίδρυση και οργάνωση των ρωμαϊκών επαρχιών, τη διάδοση των ρωμαϊκών πολιτικών δικαιωμάτων, την αυτοκρατορική λατρεία, τις σχέσεις των τοπικών ελίτ με τη ρωμαϊκή διοίκηση, την αστικοποίηση, τα κληροδοτήματα ως μέσο κοινωνικής πολιτικής, τη διαμόρφωση συλλογικών ταυτοτήτων, την ανάπτυξη του χριστιανισμού. Συνολικά, το σεμινάριο φωτίζει τον τρόπο με τον οποίο οι τοπικές κοινωνίες διαπραγματεύτηκαν με τη ρωμαϊκή εξουσία και δέχτηκαν τη ρωμαϊκή επίδραση, διατηρώντας παράλληλα στοιχεία της ιδιαίτερης πολιτισμικής και θεσμικής τους ταυτότητας.

Summary: The seminar explores multiple dimensions of local community life in the Greco-Roman East (with particular focus on Macedonia, Thrace, and Asia Minor). Among the themes addressed are the establishment and organization of Roman provinces, the extension of Roman citizenship, the imperial cult, the relationship between local elites and Roman administrative structures, processes of urbanization, euergetism as a vehicle of social policy, the construction of collective identities, and the spread of Christianity. Taken together, these topics illuminate how local communities navigated their relationship with Roman authority – assimilating Roman influence while simultaneously maintaining the contours of their own cultural and institutional distinctiveness.

Ενδεικτική βιβλιογραφία - Selected bibliography

- Ando, C. 2000. *Imperial Ideology and Provincial Loyalty in the Roman Empire*. Berkeley.
- Di Napoli, V. et al. 2018. *What's New in Roman Greece? Recent Work on the Greek Mainland and the Islands in the Roman Period: Proceedings of a Conference Held in Athens, 8–10 October 2015*. Athens.
- Dmitriev, S. 2005. *City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor*. Oxford.
- Fournier, J. και M.-G. Parissaki 2018. *Les communautés du nord égéen au temps de l'hégémonie romaine: Entre ruptures et continuités*. Athènes.
- Kokkinia, C. 2025. *Cities and Governors: The Rhetoric of Inscribed Letters and Edicts in the Greek East (1st c. BCE – 3rd c. CE)*. Athens.
- Sartre, M. 1991. *L'Orient romain: provinces et sociétés provinciales en Méditerranée orientale d'Auguste aux Sévères*. Paris.
- Woolf, G. 1994. «Becoming Roman, Staying Greek: Culture, Identity and the Civilizing Process in the Roman East». *PCPhS* 40:116–43.

Νίκος Γιαννακόπουλος - Nikos Giannakopoulos

Εαρινό εξάμηνο - Spring Semester

Θέμα: Θεσμοί, πολιτική και κοινωνία στις ελληνικές πόλεις υπό ρωμαϊκή κυριαρχία

Subject: Institutions, Politics and Society in the Greek cities under Roman Rule

Περίληψη: Το σεμινάριο εξετάζει διάφορες όψεις του δημόσιου βίου των ελληνικών πόλεων υπό ρωμαϊκή κυριαρχία. Με βάση τη μελέτη πρωτογενών ιστορικών πηγών (κυρίως επιγραφικών αλλά και γραμματειακών και νομικών), οι φοιτητές θα κληθούν να εξετάσουν μια ποικιλία ζητημάτων, όπως το φαινόμενο του ευεργετισμού και των αποδόσεων τιμών, ο ρόλος των τοπικών θεσμών των πόλεων και η αλληλεπίδρασή τους με την επαρχιακή διοίκηση και τον Ρωμαίο αυτοκράτορα, η απόδοση ρωμαϊκών πολιτικών δικαιωμάτων και άλλα. Τα ακριβή θέματα θα καθορισθούν με βάση τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων.

e-class:ARCH711

Summary: The seminar focuses on various aspects of the civic life in the Greek cities under Roman rule. Based on the study of primary historical sources (mainly epigraphic, but literary and legal as well), students will be called to examine a variety of issues, such as the phenomenon of euergetism and the award of honours, the role of civic institutions, the latter's interaction with the provincial administration and the Roman emperor, the award of Roman citizenship etc. The precise themes of each session will be co-defined by the participant's interests.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία/Selective Bibliography

- Alföldy, G 1992. *Ιστορία της Ρωμαϊκής κοινωνίας* (μτφρ: Αγγ. Χανιώτης). Αθήνα.
- Dmitriev, S. 2005. *City government in Hellenistic and Roman Asia Minor*. New York.
- Fernoux, H. 2011. *Le Demos et la Cité. Communautés et assemblées populaires en Asie Mineure à l'époque impériale*. Rennes.
- Garnsey, P. και R. Saller, 1995. *Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Οικονομία, κοινωνία, πολιτισμός*. Ηράκλειο.
- Hallmannsecker, M. και A. Heller, επιμ. 2024. *The Oxford Handbook of Greek Cities in the Roman Empire*. Oxford.
- Kokkinia, Chr. 2025. *Cities and Governors. The Rhetoric of Inscribed Letters and Edicts in the Greek East (1st c. BCE – 3rd c. CE)*. Athens
- Lintott, A. 1993. *Imperium Romanum. Politics and Administration*. London.
- Quaß, F. 1993. *Die Honoratiorenschicht in den Städten des griechischen Ostens*. Stuttgart.
- van Nijf, O. και A. Heller, επιμ. 2017. *The Politics of Honour in the Greek Cities of the Roman Empire*. Leiden.
- Zuiderhoek, A. 2009. *The Politics of Munificence in the Roman Empire. Citizens, Elites and Benefactors in Asia Minor*. Cambridge.